ئیسلامی سیاسی و قەیرانەکانی..

ئەیوب ئەحمەد قادر

ساڵانی کۆتایی سەدەی بیست، بەتایبەتی لە نەوەدەکاندا لە هەموو جیهان، ئیسلامی سیاسی بە هەموو فۆرمەکانییەوە (جیهادی و ناجیهادی) بەرەو لووتکە دەڕۆیشتن و هەژموونیان لە زۆربەی وڵاتاندا پەیدا کردبوو. هەر بۆ نموونە لە هەرێمی کوردستان، کەم مزگەوت هەبوو گرووپ و خەڵکانێکی تێدا نەبێت، ڕۆژانە و شەوانە وانەیان تێدا دەخوێند و کۆبوونەوەیان دەکرد. هەر مزگەوتێکیش ئەمیرێکی هەبوو. دوای یانزەی سێپتەمبەری ٢٠١١ ئیسلامی سیاسی و تیرۆر بە تەواوی هەژموونی پەیدا کرد، بەتایبەتی گرووپە جیهادییەکانی وەک: ئەنسارولئیسلام، جوندولئیسلام و قاعیدە و ئەنسارولسوننە… تاد. دوای بەهاری عەرەبیش ئیسلامی سیاسی بەتایبەتی ئیخوان موسلیمین دەرفەتێکی زێڕینیان دۆزییەوە و توانیان خۆیان بگەیەننە دەسەڵات. کەواتە هەر کەسێک، توێژەرێک سەیری ڕێڕەوی هاتن و گەشەکردنی ئیسلامی سیاسی بکات، جا چ ئەوانەی سەردەمانێک خۆیان بە میانڕەو داناوە، یان توندڕەوترینیان وەک ئەلقاعیدە و داعش و بزووتنەوەی سەلەفییەکان بۆی دەردەکەوێت لە ماوەی چارەگی کۆتایی سەدەی بیست، ئەم ڕەوت و بزووتنەوانە بە قۆناغی هەڵکشان و داکشانی زۆردا تێپەڕیون. بۆیەش ئەوانیش، مەبەستمان گرووپە ئیسلامییەکانە، لەوە تێگەیشتن لە سەدەی بیست و یەک باریان لارە و دەبێت خۆیان بگۆڕن. بۆ تێگەیشتن لە هۆکاری خێرای سەرهەڵدان و داڕمانی گرووپە ئیسلامییە سیاسییەکان، بەتایبەتی ئیخوان، کە لە زۆرێک لە وڵاتان وەک گرووپی تیرۆریست ناسراون، توێژەری بەناوبانگی فەرەنسی جیل کیپیل Gilles Kepel لە کتێبی (جیهاد… سەرهەڵدان و داکەوتنی ئیسلامی سیاسی) زۆر بە وردی لەبارەی پەیدابوون و سەرهەڵدانی گرووپە ئیسلامییە سیاسییەکان لە ڕۆژئاوا و وڵاتانی عەرەبی و ئیسلامی باس دەکات. یەکێک لە هۆکارە زۆر سەرەکییەکان بۆ شکستی دیاردەی بیرۆکەی ناسیونالیستەکان دەیگەڕێنێتەوە. بە بڕوای ئەو هەموو گرووپە ئیسلامییە سیاسییەکان لەسەر پاشماوەی نەمانی ناسیونالیزم پەیدابوونە، خەڵکانی تریش کاتێک سەیر دەکەن ئیسلامی سیاسی وردە وردە جەماوەر پەیدا دەکات، بیرۆکەکانی ئەوانیش پەراوێز دەخرێت، خەیاڵیان کرد، ڕەنگە ئەم ڕەوتانە بەرەو جەماوەریان ببات. بۆیەش جۆرێک لە پاڵپشتییان کردن. ئەمەیش وای لە نووسەرێکی وەک گراهام فۆلەر، کە جێگری سەرۆکی ئەنجوومەنی

هەواڵگری نیشتمانی ئەمریکا بوو لە کتێبەکەیدا بەناوی (داهاتووی ئیسلامی سیاسی) پرسیارێکی گرنگ بورووژێنێت: ئایا دیاردەی ئیسلامی سیاسی، تەنیا قۆناغێکی ڕاگوزەرییە، یان سەرەتای گۆڕانکارییەکی ڕاستەقینەیە لە جیهانی ئیسلامیدا؟ چونکە تێکەڵکردنی ئایین و سیاسەت دوو بواری زۆر گرنگی ژیانی مرۆقن، کە لە ڕێیەوە مرۆق بەرژەوەندییەکانی خۆی بەدی دەهێنێت. ئەمەیش وایکردووە نە ئایین بتوانێت چاوپۆشی لە سیاسەت وەک هێزێک بکات، نە سیاسەتیش هێزی سیاسەت وەلاوە بنێت. هەرچەندە فۆلەر بڕوای وایە پەرەسەندنی پەیوەندی نێوان سیاسەت و جیهانی ئیسلامی هاوچەرخ وەک وەڵامدانەوەیەکە بە هۆکارە ناوخۆیی و دەرەکییەکان، جیاواز لە میراتی کۆڵۆنیالیزم، شتی عەلمانییەکان بە هێنانەدی ئازادی و خۆشگوزەرانی لە وڵاتە ئیسلامییەکان. بە قسەی فۆلەر جیهادی ئیسلامی دژ بە یەکێتیی سۆقیەت لە ئەفغانستان، یەکەم شکستپێهێنانی زلهێزێکی جیهان بوو لەسەر دەستی ئیسلامی سیاسی، ئەمە کاریگەری گەورەی لەسەر هزر و ئایدیۆلۆژیای کادیری گرووپە ئیسلامییەکان هەبوو. هەروەها گورووپە جیهادییەکان پەنایان بە میدیا و تەکنەلەجیا برد بۆ ئەوەی بیرۆکەکانی خۆیان بڵاو بکەنەوە، لەمەشدا تا ڕادەیەکی زۆر سەرکەتوو بوون.

دوای ئەوەی خەڵک هەموو ئامراز و شێوازەکانی ئیسلامی سیاسی بە گەیشتن بە دەسەڵات دیت، ئەوا ئێستا ئیسلامی سیاسی تا ڕادەیەک تووشی قەیران بووە. ئەوەیش دوای ئەوەی خەڵک داعشی بینی. داعش ڕووە ڕاستەقینەکەی ئیسلامی سیاسی بوو، بەتایبەت لە ڕێگەی توندوتیژییەوە مەودایەکی زۆری شار و گوندیان لە عێراق و سووریا داگیر کرد، خەڵکانێکی زۆریان کوشت. ڕێکخراوێکی وەک ئیخوان موسلیمین لە میسر و زۆربەی وڵاتانی عەرەبی قەدەغەکرا و وەک ڕێکخراوێکی تیرۆرستی ناسێندرا. هەروەها زووتنەوەی نەهزەی توونسیش بە هەمان شێوە لە ناوخۆ و دەرەوە پێگەی خۆی لە دەست داوە.

هەڵبژاردنەکانی ئەم دواییەی کوردستانیش ئەوەی سەلماند، کە حیزبە ئیسلامییەکان چەندە لە پاشەکشن، بە تایبەتی ئەگەر کوردی کۆمەڵی دادگەری و یەکگرتووی ئیسلامی بە هەڵبژاردنەکانی پێشووتر بەراورد بکەین. ئەمەیش بە ئەوە دگەڕێتەوە، کە نوخبە و خەڵکانی ڕۆشنبیر لە بە ئیسلامیکردنی کۆمەڵگە نیگەران بوون و بێ ئومێد بوون. هاوکات خەڵک لەوە تێگەیشت ڕەنگە ئەم بە ئیسلامیکردنە کاریگەری لەسەر ناسنامەی نەتەوەیی و کولتووری و کۆمەڵایەتی هەبێت. بەتایبەتی لە کوردستان، کە چەندین نەتەوە و ئایین و ئایینزای دیکەی تێدا دەژین، ئەوانیش لەو بە ئیسلامیکردنە نیگەران بوون.

ئ□يوب ئ□حم□د قادر